

Buitelende Bach-pastiche op orgel Concertgebouw

Klassiek

Radio Kamer Filharmonie, Groot Omroepkoor en solisten olv Peter Dijkstra: werk van Bach, Dallapiccola en Vriend. Za 28/2, Concertgebouw, Amsterdam. Uitzending Radio 4: morgen 20.00 uur.

De Nederlandse, in Engeland residende componist Jan Vriend (1938) is muzikaal alweer een tijdje terug van weggeweest. Zo klonk vrijdag in Vredenburg een orkestouverture van Vriend uit de jaren negentig en schreef hij voor de laatste Zaterdag-Matinee het potente orgelwerk 'Bachanalía'.

Vriend begon ooit als hypermodernist, in de traditie van Anton Webern en Iannis Xenakis. Bij Donemus, uitgever voor hedendaagse Nederlandse muziek, hing jarenlang een bladzijde uit een van zijn partituren als state of the art: een krioelende notenmassa vol explosieve kracht.

Niet zoals geestverwant en collega Klas Torstensson (ook uit de Asko-school) opent Vriend zich sinds een tijdje voor het romantische gebaar en de traditie: een dagje ouder geworden, lijkt hij nostalgisch terug te kijken, soms op of zelfs over de rand

van sentiment. Zijn werk is er de afgelopen jaren in ieder geval toegankelijker op geworden, met behoud van energie.

Zo ook 'Bachanalía', een buitelen-de Bach-pastiche waarin de virtuoze organist Jan Hage alle hoeken van het Maarschalkerveerd-orgel in het Concertgebouw mocht laten horen. Vriends antwoord op de meerstemmigheid van zijn barokke voorbeeld was een volle montage met af en toe de klank van een tape-stuk, met veel wilde registerwisselingen en solo's voor de tongwerken.

Meerstemmigheid betekende in 'Bachanalía' ook het stapelen van lagen. Uitgangspunt vormde Bach (onder meer 'Kunst der Fuge', Toccata en fuga BWV 565 en 'Wir setzen uns mit Tränen nieder'); maar ook Beethoven, Messiaen en Xenakis hoorde je voorbijkomen in Vriends centrifuge. 'Bachanalía' is een muzikantesk werk, met grote kennis van het instrument gecomponeerd en met hoorbaar plezier en ronkende kracht uitgevoerd door Hage.

Hoor je het orgel in het Concertgebouw niet vaak als solo-instrument, zo geldt ook de uitvoering van 'Canti di prigionia' ('gevangenschapsliede-

ren', 1941) van de Italiaanse componist Luigi Dallapiccola als een zeldzaamheid. Het muzikale protest tegen het fascisme werd een voorbeeldwerk voor de na-oorlogse generatie Italiaanse componisten.

Dirigent Peter Dijkstra maakte 'Canti di prigionia' – met zijn 'Dies irae' uit de dodennis als openingsmotief in alle drie de delen – poëtisch en actueel. In het openingsdeel prevelde het Groot Omroepkoor als in een diep gebed, om in het slotdeel aan te zwellen tot protestmeute. Mooi slagwerk, omineuze pianopartijen en toverachtige harpen in de symmetrisch opgestelde ensemblebezetting van de Radio Kamer Filharmonie.

En natuurlijk klonk Bach ook zelf – in de beste traditie van het modernisme. Dijkstra leidde de Radio Kamer Filharmonie in een frisse 'Sinfonia' uit de cantate 'Am Abend aber desselbigen Sabbats': met achter hun lesenaar staande hoge strijkers en houtblazers in lekkere vaart. In het 'Magnificat' vielen bij de solisten altus Carlos Mena en tenor Maximilian Schmitt op door hun welhaast instrumentale timbre.

Anthony Fiumara